

CHET TILINI O'QITISHDA MADANIY JIHATNING MUHIMLIGI VA UNI O'RGATISH USULLARI

Dadabayeva Nodira Botirovna
Oriental universiteti 2-kurs
magistranti Toshkent ,O'zbekiston

Annotatsiya: Zamonaviy globallashuv va ko'p millatli o'zaro ta'sir dunyosida xorijiy tillarni bilish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Biroq, chet tillarini o'rgatish asosan grammatika va lug'atni o'rganish bilan cheklanmaydi. Chet tili bo'yicha kompetentsiyani shakllantirishda madaniy jihat hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu ishda chet tilini o'qitishda madaniy jihatning ahamiyati va uni o'qitish metodikasi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: madaniy kontekst, chet tili, madaniyatshunoslik, ta'lim, lug'at, frazeologiya, ibora, o'quv dastur.

KIRISH

Chet tilini o'zlashtirishga madaniy kontekstning ta'siri sezilarli va ko'p qirrali. Madaniyat tilni o'rganish va undan foydalanish usullarini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. U tilni o'zlashtirishga turli yo'llar bilan ta'sir qiladi, jumladan, ijtimoiy normalar, muloqot uslublari va til o'rganishga bo'lgan munosabat. Madaniy kontekstning chet tilini o'zlashtirishga ta'sirini tushunish samarali til ta'limi va madaniyatlararo muloqot uchun zarurdir.

Birinchidan, madaniy kontekst chet tilini o'rganish motivatsiyasini shakllantiradi. Odamlar madaniy qiziqish, iqtisodiy imkoniyatlar yoki shaxsiy aloqalar tufayli til o'rganishga undashlari mumkin. Masalan, yapon madaniyatiga qiziqqan odam yapon tilini o'rganishga ko'proq qiziqishi mumkin, chunki u madaniyat, adabiyot va jamiyatni chuqurroq tushunish imkonini beradi. Shunga o'xshab, ma'lum bir madaniyat bilan oilaviy yoki biznes aloqalari bo'lgan odamlar amaliy sabablarga ko'ra tegishli tilni o'rganishga yuqori turtki bo'lishi mumkin.

Ikkinchidan, madaniy kontekst tildan qanday foydalanish va tushunishga ta'sir qiladi. Tillar madaniy qadriyatlar, an'analar va urf-odatlar bilan chuqur bog'langan. Masalan, koreys va yapon tillarida hurmat belgilaridan foydalanish ierarxik madaniy me'yorlarni aks ettiradi, bu erda til shakllarini tanlash hurmat yoki xushmuomalalikni bildiradi. Ushbu madaniy nuanslarni tushunish samarali muloqot uchun juda muhim va talabalardan nafaqat grammatik tuzilmani, balki tilga kiritilgan madaniy ma'nolarni ham tushunishni talab qilish orqali tilni o'zlashtirishga ta'sir qilishi mumkin

I. CHET TILLARINI O'RGANISHDA MADANIY JIHATNING O'RNI

Tildan madaniy jihatdan mos foydalanish munosabatlarni o'rnatish va madaniyatlararo muloqotda tushunmovchiliklarning oldini olish uchun muhimdir.

Bundan tashqari, madaniy kontekst tilni bilish va ravonlikka ta'sir qiladi. Adabiyot, filmlar, musiqa va ijtimoiy media kabi haqiqiy madaniy materiallarni maqsadli tilda ko'rish til o'rganishni sezilarli darajada oshirishi mumkin. Tilning madaniy kontekstiga botish talabalarga idiomatik iboralar, jaranglar va madaniy murojaatlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi, natijada tilni bilish va madaniy kompetentsiyani oshiradi. Shuni ta'kidlash kerakki, madaniy kontekstning chet tilini o'zlashtirishga ta'siri keng tarqalgan va til ta'limida e'tiborga olinishi kerak. Madaniy kontekst motivatsiya, tildan foydalanish, o'rganish uslublari, pragmatik tildan foydalanish va tilni bilishga ta'sir qiladi. Madaniy elementlarni tanib olish va til ta'limiga integratsiyalash o'quvchilarning tilni tushunish va tushunishlarini yaxshilashi, samarali muloqotni osonlashtirishi va madaniyatlararo kompetentsiyani rivojlantirishi mumkin. Til va madaniyatning o'zaro ta'sirini tushunish chet tillarini muvaffaqiyatli o'rganish va mazmunli madaniyatlararo muloqotning ajralmas qismidir [7; 98].

Chet tilini o'rganish ko'pincha uning lug'atini, grammatikasini va asoslarini o'rganishdan boshlanadi, ammo tilni to'liq o'zlashtirish uchun ushbu til faoliyat yuritadigan madaniy kontekstni tushunish kerak. Madaniy kontekst nafaqat maqsad tili ona tilida so'zlashuvchi mamlakatning an'analari, urf-odatlari va ijtimoiy-madaniy me'yorlarini bilishni, balki ushbu bilimlarni ona tilida so'zlashuvchilar bilan muloqot

qilishda amalda qo'llash qobiliyatini ham nazarda tutadi. Shunday qilib, chet tilini o'zlashtirish jarayonida madaniy kontekst muhim rol o'ynaydi.

Madaniy kontekst ta'sir qiladigan jihatlaridan biri bu lug'at va frazeologiyadir. Har bir madaniyatda tarjima qilish qiyin bo'lishi mumkin bo'lgan yoki boshqa tillarda umuman mavjud bo'lmagan o'ziga xos iboralar, maqollar va idiomalar mavjud. masalan, ingliz tilida "bir tosh bilan ikkita qushni o'ldirish" iborasi bor, bu so'zma-so'z "bir tosh bilan ikkita qushni o'ldirish" deb tarjima qilinadi [8; 83]. Bu iborani to'liq anglash uchun u qo'llanilayotgan madaniy kontekstni tushunish, ya'ni chet tilidagi maqol va iboralarni to'g'ri kontekstda tushunish va qo'llash qobiliyati talab etiladi.

Madaniy kontekst ham chet tilida muloqotga ta'sir qiladi. Masalan, turli madaniyatlarda muloqotning rasmiy darajasida, tana tilidan foydalanishda, odob-axloq qoidalarida, shaxsiy makonni tushunishda farqlar mavjud bo'lib, bu suhbatni olib borish va muloqot qilish uslubiga ta'sir qiladi. Idrok etilgan. madaniy kontekstning ushbu nuanslarini tushunish chet tilida muloqot qilishda tushunmovchiliklar va ziddiyatli vaziyatlardan qochishga yordam beradi.

Chet tilini to'liq o'zlashtirish uchun o'rganilayotgan til ona tili bo'lgan davlatning ijtimoiy, tarixiy va siyosiy xususiyatlarini tushunish ham muhimdir. Misol uchun, ispan tilida so'zlashuvchilar uchun Lotin Amerikasi yoki Ispaniya madaniyati, bu mamlakatlar, ularning tarixi, siyosiy tizimi, ijtimoiy tuzilishi va an'analarini tushunish muhimdir. Ushbu jihatlarini tushunish ispan tilidagi muloqot kontekstini yaxshiroq tushunishga va og'zaki iboralar va iboralarni to'g'ri talqin qilishga yordam beradi [5; 245].

Madaniy kontekstning yana bir muhim komponenti nutqda so'z va iboralarni tanlashga ta'sir qiluvchi tabular va madaniy cheklovlardir. Ba'zi so'zlar yoki iboralar ma'lum bir madaniyatda nomaqbul deb hisoblanishi mumkin va ulardan foydalanish salbiy reaksiyalarga olib kelishi mumkin. Ushbu tabular va madaniy cheklovlarni bilish lug'at yoki iboralarni noto'g'ri tanlash bilan bog'liq noqulay vaziyatlardan qochishga yordam beradi va chet tilida yanada samarali muloqot qilishga yordam beradi. Madaniy kontekstning bir xil darajada muhim jihati axborot savodxonligi va

media-kontent, adabiyot va boshqa matnlarni sharhlash, shuningdek, madaniy naqshlarni idrok etish va tahlil qilish qobiliyatidir. Chet tilini to'liq o'zlashtirish uchun siz ona tilida so'zlashuvchilarning tili va turmush tarziga kiritilgan madaniy voqelik va nuanslarni tushunish qobiliyatiga ega bo'lishingiz kerak.

Shunday qilib, madaniy kontekst aloqaning leksik, grammatik, ijtimoiy va pragmatik jihatlariga ta'sir ko'rsatadigan chet tilini o'zlashtirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Madaniy kontekstni tushunish til hamjamiyatiga chuqurroq va sifatli integratsiyaga hissa qo'shadi, madaniy kompetentsiyani oshiradi va chet tilida muvaffaqiyatli muloqotga yordam beradi.

II. MADANIY JIHATINI HISOBGA OLADIGAN O'QITISH USULLARI

Madaniyatshunoslik dasturlari jamiyatdagi madaniy amaliyotlar, e'tiqodlar va me'yorlarning murakkab o'zaro ta'sirini tahlil qilish va tushunishga qaratilgan. bu dasturlar ko'pincha inklyuziv va xilma-xil ta'lim muhitini yaratish uchun madaniyatni ta'lim jarayoniga integratsiyalashga qaratilgan. Madaniyatni ta'limga singdirish orqali o'quvchilar atrofidagi dunyoni chuqurroq tushunishlari va turli jamiyatlar va ularning tarixi haqida to'liqroq tushunchaga ega bo'lishlari mumkin [3; 302]. Bu integratsiya turlishakllarda bo'lishi mumkin, jumladan, o'quv dasturlarini ishlab chiqish, madaniy tadbirlar va o'quv materiallariga turli xil istiqbollarni kiritish.

Madaniyatni ta'lim jarayoniga integratsiyalashning asosiy jihatlaridan biri bu madaniyatga mos keladigan o'quv dasturini ishlab chiqishdir. Bu jamiyatda mavjud madaniyatlar xilma-xilligini aks ettiruvchi o'quv materiallarini yaratishni o'z ichiga oladi. shu jumladan, adabiyot, tarix, san'at va boshqa madaniy yodgorliklarni o'z ichiga olgan holda, talabalar turli an'analar va amaliyotlar haqida chuqurroq tushunchaga ega bo'lishlari mumkin. Bundan tashqari, bu yondashuv ozchilikdagi talabalarga o'zlarini ta'lim materiallarida aks ettirilgan holda ko'rishga yordam beradi, tegishlilik va qabul qilish tuyg'usini rivojlantiradi [1; 69].

O'quv dasturlarini ishlab chiqishdan tashqari, madaniyatshunoslik dasturlari ko'pincha talabalar o'rtasida madaniy xabardorlik va tushunishni targ'ib qilish muhimligini ta'kidlaydi. Bunga madaniy bayramlar, turli madaniyat vakillarining

mehmon ma'ruzalari va madaniy ahamiyatga ega joylarga ekskursiyalar kabi tadbirlar orqali erishish mumkin. Talabalarni keng ko'lamli madaniy tajribalar bilan tanishtirish orqali o'qituvchilar ularga yanada inklyuziv dunyoqarashni rivojlantirishga yordam berishlari va turli nuqtai nazarlarga nisbatan hamdardlik va hurmatni rivojlantirishlari mumkin.

Bundan tashqari, madaniyatning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi madaniyatning jamiyat hayotining turli jabhalariga, shu jumladan siyosat, iqtisodiyot va ijtimoiy dinamikaga ta'sirini tan olishni nazarda tutadi. Madaniyat hayotning turli jabhalarini qanday shakllantirishini o'rganish orqali o'quvchilar dunyo va global jamiyatlarning o'zaro bog'liqligi haqida to'liqroq tushunchaga ega bo'lishlari mumkin. Bu yondashuv talabalarga madaniy hodisalarni va ularning ijtimoiy tuzilmalar va individual tajribalarga ta'sirini tanqidiy tahlil qilishga yordam beradi

Madaniyatni ta'lim jarayoniga kiritish ham madaniy qarama-qarshiliklar va stereotiplarga qarshi kurashish majburiyatini talab qilishini tan olish muhimdir. O'qituvchilar madaniyatni noto'g'ri ko'rsatish imkoniyatidan xabardor bo'lishlari va turli madaniyatlarning to'g'ri va hurmatli tasvirini ta'minlash uchun harakat qilishlari kerak. Bu madaniy o'ziga xoslik va madaniy o'zlashtirish oqibatlari haqida tanqidiy munozaralarda qatnashishni, shuningdek, turli madaniy amaliyotlar va an'analar bilan axloqiy va hurmatli munosabatni targ'ib qilishni o'z ichiga oladi.

O'quvchilarning madaniy ongini shakllantirishda madaniyatshunoslik dasturlari va madaniyatni o'quv jarayoniga integratsiyalashuvi muhim o'rin tutadi. Madaniyatshunoslik - madaniyatni murakkab hodisa sifatida o'rganadigan fan bo'lib, u ko'p jihatlarni o'z ichiga oladi: tarixiy, ijtimoiy, falsafiy, adabiy, badiiy va boshqalar. madaniyatning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi o'quvchilar bilimini boyitish va madaniy ufqlarini rivojlantirish uchun ta'lim dasturlariga madaniy elementlarni kiritishni nazarda tutadi.

O'quvchilarning madaniy ongini shakllantirishda madaniyatning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi ham muhim o'rin tutadi. Madaniy elementlarning o'quv dasturiga kiritilishi o'quvchilarning dunyo haqida to'liqroq tushunchaga ega

boʻlishiga, madaniy dunyoqarashini kengaytirishga va boshqa xalqlarning madaniy merosiga hurmatni shakllantirishga imkon beradi [4; 215]. Bunday dasturlar madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishga ham hissa qoʻshadi, bu zamonaviy globallashtirilgan dunyoda ayniqsa muhimdir.

Madaniyatshunoslik va madaniyatni oʻquv jarayoniga integratsiyalash dasturlari ham maxsus kurslar shaklida, ham umumtaʼlim fanlari doirasida amalga oshirilishi mumkin. Masalan, “madaniyat tarixi” kursi doirasida talabalar turli xalqlarning madaniy merosi, ularning anʼanalari, urf-odatlarini, sanʼati va adabiyotini oʻrganishlari mumkin. Shuningdek, chet tili oʻquv dasturlari doirasida ushbu til rasmiy til boʻlgan mamlakatlarning madaniy xususiyatlarini oʻrganishni joriy etish mumkin. Bu talabalarda chet tilini yaxshiroq tushunish va boshqa xalqlar madaniyatini oʻrganishga qiziqishni rivojlantirish imkonini beradi.

Madaniyatning taʼlim jarayoniga integratsiyalashuvi turli tadbirlar, masalan, mavzuli koʻrgazmalar, maʼruzalar, seminarlar, madaniyat festivallari, konsertlar, mahorat darslari va boshqalar orqali ham amalga oshirilishi mumkin. Bunday tadbirlar talabalarga turli madaniy tadbirlarda, mahorat darslarida, boshqa madaniyat vakillari bilan uchrashuvlarda bevosita ishtirok etish orqali boshqa xalqlar madaniyati bilan yaqindan tanishish imkonini beradi [2; 35].

Agar umumiy aytadigan boʻlsak, madaniyatshunoslik dasturlari madaniyatni taʼlim jarayoniga integratsiyalashda muhim rol oʻynaydi. Madaniy jihatdan javob beradigan oʻquv dasturini ishlab chiqish, madaniy xabardorlikni oshirish va tarafkashlik va stereotiplash muammolarini hal qilish orqali oʻqituvchilar yanada inklyuziv va xilma-xil taʼlim muhitini yaratishi mumkin. Ushbu saʼy-harakatlar orqali talabalar turli madaniyatlarni chuqurroq tushunishlari, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishlari va turli nuqtai nazarlarga hurmatni rivojlantirishlari mumkin. Oxir oqibat, madaniyatni taʼlimga integratsiya qilish oʻquvchilarni tobora oʻzaro bogʻlangan va rang-barang dunyoda harakat qilishga tayyorlash uchun muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, madaniyatshunoslik va madaniyatni oʻquv jarayoniga integratsiyalash dasturlari oʻquvchilarning madaniy ongini shakllantirishda muhim oʻrin tutadi. ular

turli xalqlarning madaniy merosini yaxshiroq tushunishga, madaniy farqlarga bag'rikenglik va madaniy xilmaxillikka hurmatni rivojlantirishga yordam beradi. Bunday dasturlar madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish va talabalarning madaniy ufqlarini boyitishga yordam beradi.

XULOSA

Xulosa o.,rnida shuni ta'kidlash mumkinki, chet tili va uni o.,qitish metodikasini o.,qitishda madaniy jihat muhim o.,rin tutadi. Bu talabalar ona tilida so'zlashuvchilar bilan to'liq muloqot qilishlari va ularning madaniy xususiyatlarini tushunishlari uchun zarurdir. Til orqali boshqa madaniyatni tushunish muvaffaqiyatli madaniyatlararo muloqot va hamkorlik uchun sharoit yaratadi. Ta'lim dasturlarida tili o.,rganilayotgan mamlakatlarning madaniy jihatlari hamda ularni o.,qitish usullarini o.,rganish muhim ahamiyatga ega. bu talabalarga til va madaniyatni chuqurroq tushunishga, shuningdek, madaniyatlararo muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Iskanderova. Sh. D. How preschool children determine their future professions.//Analytical Journal of Education and Development.//09.05.2023-69p.
2. Iskanderova. Sh. D. Innovative approaches to traditional methods in the ESL classrooms.// International Journal of Inclusive and Sustainable Education// 27.09.2023.-35p.
3. Iskanderova. Sh. D. The influence of parents on children's education.//Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence.//08.05.2023-302p.
4. Iskanderova. Sh. D. The roles of cartoons in children's lives.//Journal of Advanced Research and Stability.// 16.05.2023-215p.

5. Pianta, R. C. va Kraft-Sayre, M. (2003). Bolalar bog'chasiga muvaffaqiyatli o'tish: sizning bolalar, oilalar va maktablarni bog'lash bo'yicha qo'llanma. Pol H Bruks nashriyoti.-245b.
6. Yosh bolalarni tarbiyalash milliy assotsiatsiyasi (NAEYC). (2009). Tug'ilgandan 8 yoshgacha bo'lgan bolalarga xizmat ko'rsatadigan erta bolalik dasturlarida rivojlanishga mos keladigan amaliyot. Erta bolalikning o'lchamlari, 37(2), 5-33b.
7. Искандерова Ш.Д. Влияние искусственного интеллекта на современный мир.// Science and Education Scientific Journal.//04.04.2023.-98p.
8. Искандерова Ш.Д. Роль информационных технологии в повышении производительности труда.// Образование наука и информационные идеи в мире.// 2023.-83стр.